

עין משפט נר מצוה

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה י.

מסורת הש"ס

(א) [לעיל ב: ו'טז, ב] (ג) ז"ל
וב'ה"ג, (א) ז"ל אמה,
(ד) [נדל"ל דלמרי].

תורה אור השלם

1. ובשנה הרביעית יהיה
כל פרוי קדש הלולים
לוי: ויקרא יט כד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופירות
כו' של שנה הרביעית
מיר. ג"כ כלומר קודם ט"ו
בשנת: (ב) ד"ה בן שנים
כו' אף בשנים ג"כ פי'
מללל כמיו תמים בכל אחד
ואחד ובתיו תמימים משמע
שהשנה אחת לגמרי דכש
שהשנה אחת בתמות השנה
אחת אף בשנים ואילן בן
שמי שנים דמכשש בן שנה
איל בן שמי שנים הוא אף
עגל בן בקר בן שנים וכו' אף
להדיא בתורת כהנים תמים
תמימים אף בשנים ע"ש
דף י':

ופירות נטיעה זו אסורים כו'. ואף על פי שאמרנו עלתה לו שנה אם חננו זה פירות לאחר ר"ה של שנה (א) שלשית מיד עדיין אסורין הן עולמית משום ערלה שאע"פ שר"ה תשרי לנטיעה ט"ו בשנת ר"ה לאילן חו כצר נעשית אילן לפיכך אין שנתה מתחדשת ללאת מיד ערלה עד ט"ו בשנת אכל משם והללן אם יחננו זה פירות דין רבעי עליהם ללאת צירושלים ובט"ו לשנה הבאה ילאו מידי רבעי פירות החנוטים זה מכלן ואילן לכן הועילו לו שלפני ר"ה שממחר התירה מט"ו בשנת ועד ר"ה: **מנא הני מילי.** ששנות ערלה ורבעי נמשכין לאסור פירות החנוטים קודם ט"ו בשנת לאחר שכלו שלש שני ערלה: **ומטו זה.** יש מטין ומכריעין בשמועה זו לאומרה משמיה דרבי ינאי: **ובשנה הרביעית.** וי"ו מוסף על ענין ראשון יהיה לכס ערלים אף בתוך שנה הרביעית: **ובשנה החמישית.** תאכלו את פרוי מוסף על ענין רבעי דלקיין מיינה: **פעמים שברביעית.** כגון אם מיהרו פירותיו לחנוט ברביעית לפני שנת ועדיין אסורים משום ערלה אסורין בהנהגה עולמית: **פעמים שבהמישית כו'.** כגון פירות שחננו זה קודם שנת טעונין חלול

אלא אם אחרת חנוטה עד לאחר ר"ה לא ערלה לו שנה דלא כרבי **נימא.** הא דקתני לעיל פחות מל' יום לא ערלה לו שנה דלא כרבי **מאיר:** **עגל בן שנה.** דכתיב (ויקרא ט) עגל וכבש בני שנה: **בן בקר.** של שמיני למלואים שנאמר (שם) קח לך עגל בן בקר לחטאת: **בן שנים.** שנאמר קח לך עגל בן בקר ואיל לעולה תמימים. והכי תניא לה בתורת כהנים השנה בן בקר ואיל לעולה תמימים אף בשנים (ט): **פר.** אפילו כתב פר בן בקר לא נקרא פר בפחות מג' שנים: **כי קאמר ר"מ בסוף שנים.** כגון יום אחד בשנה שלשית שהוא אף הכשר שנותיו של פר: **אלא בתחילת שנים.** כגון שנה ראשונה של נטיעה שהיא תחילת מנין שני ערלה לא אמר: **ומה נדה שאין תחלת היום עולה לה בסופה.** שנאמר (שם טו) שבעת ימים תהיה נדחתה תהא נדחתה כל ז' ולא תאמר מקלת יום שביעי ככולו ותטבול ביום: **סוף היום עולה לה בתחלתה.** שאם ראתה סמוך לשקיעת החמה עולה לה יום זה ז' ימי נדה ואינה נריכה למנות אלא ו' והוא. וצנדה דלורייא קאמר שאינה זקוקה לנקיים שלא הנריכה תורה ספירת ז' נקיים אלא לזה אכל לנדה אפי' ראתה כל ז' ופסקה עם שקיעת החמה עוצלת לערב עכשיו חנוטה בנות ישראל על עגמם להחזיקן בספק זיבות לטעון ז' נקיים בלא דם ואין יום שפוסקת בו עולה לה למנין ז'. והרבה טעו בשמועה זו לגמור מכלן לפיכך יום שפוסקת בו למנין ז' נקיים שהיו מפרשים סוף היום עולה לה בתחלתה דסוף יום שפוסקת בו עולה לה ראשון לו' נקיים חו מדת בנות כותים הוא שנינו בן (מדה דף ג.) יום שפוסקת בו סופרת למנין ז': **ה"ג שנים שיום אחד עולה להם בסופו כו'.** שנים הקצוצין לכל דבר שיום אחד עולה להן בתחלת שנה אחרונה בסוף שנים הקצוצות לדבר:

אילו

כותים כדאיתא בריש פרק בנות כותים (מדה דף ג.) (שם) דיום שפוסקת בו סופרת למנין ז' דאע"ג דפרין עלה אן נמי נספריה לא קיימא לן הכי מדפרין בפרק בתרא דנדה (דף ט.) ורב ככותאי אמרה לשמעתיה ופ"ה תחילת היום עולה בסופה לר' יוסי בפרק כילוד זולין (פסחים דף פא.) דלמרינן מקלת היום ככולו דלא מלי למשכח טומאת התהום דזבה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה אלא מכלן ולבהא וזה גדולה נמי לא משכחת אלא בשופעת או ברואה שני צין השמשות וז"ל דהאי ק"ו דהכל רבנן ולא לרבי יוסי מיהו אפילו רבנן קשיא דהיי נמי דלבי חוץ מטמאה למפרע מ"מ צין דשריא לשמש לאחר טעילה מיד מדאורייתא אי לא משום דלסור רבנן שמא תבא ליד ספק כדלמרינן בפרק בתרא דנדה (דף ע.) ע"כ עולה לה תחלת היום דאי לא הכי וספירה לה ז' ימים ואחר תהיה אמר רחמנא (ויקרא טו) וליכא ונראה דלא דמיא זבה להני דהא אימים נקיים קפיד רחמנא והיאך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור דכבר ראתה ואע"פ דשומרת יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת אחד לאחד נפקא לן בסוף נדה (דף ע.) מדכתיב יהיה אכל הכא אחר תהיה כתיב דדרשין שלא תהא טומאה מופסקת אכל תחלת היום דין הוא שיעלה בסופה דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור ואת' ואמאי דחיק לאשכוחי זבה גמורה לר' יוסי ברואה בשמי צין השמשות הא משכחת לה ברואה צלילות דספירת לילה לאו ספירה היא כדאיתא בפ"ב דמגילה (דף כ.) (שם) וי"ל דדחיק אזהר בימינו משום דכתיב כל ימי וזבה דמהאי טעמא אל"ר שמועה לר' אבא בסוף נדה (שם) אימא בימינו תהיו וזה צלילות תהיו נדה ובפ"ק דהוריות (דף ד.) נמי גבי דרוקים דלמך ז' זבה לא הוי אלא בימינו ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא זבה בימינו היכי משכחת לה ועוד דכי מעני

ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט. דנהי לנטיעה ר"ה תשרי לענין ערלה לאילן מיהא ט"ו בשנת כדדרש רבי ינאי מדכתיב ובשנה הרביעית ובשנה החמישית והא דקבעי שנת ר"ה הואיל ויאלו רוב גשמי שנה כדלמרינן לקמן (דף יד.) מ"מ נפקא מינה במאי דתשרי ר"ה לענין נטע לו' יום לפני ר"ה דעולתה לו שנה ולא אילן בתר ט"ו בשנת למנות לו' יום לפני ט"ו בשנת ויש הלכות גדולות שכתוב זהם ופירות שנה רביעית בתר דפרין לכו אסורין עד דנפקא ועיילא חמישית ושזש הוא דבהני לא איירי שזמעתין כלל דאזתן שחננו ברביעית קודם ט"ו בשנת אסורין לעולם והחזקתין ברביעית אחר ט"ו בשנת שרו לאחר פדייה ללאת ט"ו ובהג"ה של אספמיה כתוב ופירי דפרסם דשנת ארבע אסורי עד דפרין לה:

הא א' אמרי' יום אחד בשנה חשוב שנה. השתא לא ידע הא דמסקין בסוף דל' לקיטת: **בן ב"ד חדש ויום אחד.** סמס פר בן שלש דקתני סיפא והאי יום אחד משום דיום אחד בשנה פר האמור בתורה חשבו ויום אחד דברי ר' מאיר. ודחינן אפילו דאי ר' מאיר לא אמר ר' מאיר יום אחד בשנה חשוב שנה אלא בסוף שנה כדתנן בן כ"ד חודש יום אחד, תחשוב לו יום להשלים שלש שנים. אבל בתחלת שני, כגון האי נטיעה וכוונתו בה שלשים יום בעי לעלות לו שנה. אמר רבא ק"ו, ומה נידה שאין תחילת היום עולה לה בסופה, פירי יום שביעי לנידתה אסורה כל היום שנאמר שבעת ימים תהיה נדחתה וקיימא לן תהיה נדחתה כל שבעה, (א) כל יום השביעי, ולא אמרינן מקצת היום ככולו, ואמרינן מקצת היום ככולו בתחילת נידתה, שאם ראתה שעה אחת מן היום משלמת ששה ימים אחרים וטהורה היא. שנה שיום אחד עולה לה (ב) בסוף שניו,

ג. (שם) דליתערין או לרביי ושמא התם שאני מדקתני בפ"ק דפרה (משנה א) דבן י"ג חדש אינו כשר לא לליל ולא לכש ולא קתני שני גבי פר ולא לכל מילי אמרינן דיום אחד בשנה חשוב שנה דיש דברים דאפילו מעט לעת צעין כדתנן בפ' יולא דופן (מדה ד' מה). בן ט' שנים ויום אחד בן י"ג שנה ויום אחד בת י"ז שנה ויום אחד דאזתו יום אחד כדי להשלים מעט לעת דבנת ג' שנים ויום אחד פליגי תנאי בגמ' (שם ד' מה): **דלר"מ אפי' צבת שמי שנים ויום אחד מתקדמת צביה לכשכ' שנים.** שלימות דמיא דיום אחד חשוב שנה וחכמים בזה שני ג' ויום אחד דמעט לעת צעין: **עגל סחב בן שנה בן בקר בן שתיים פר בן ג'.** ע"כ בן בקר בן שנים דקלמרינן היינו עגל בן בקר ולא פר בן בקר כדמוכח בתורת כהנים גבי פר כהן משמי תניא פר יכול אפילו זקן מ"ל בן אי בן יכול קטן מ"ל פר הא כילד בן ג' כדברי חכמים ר"מ אומר אף בן ארבע בן חמש כשרים ותימה דתנן בפ"ק דפרה (משנה ג) ר' יוסי הגלילי אומר פרים צני שמים שנאמר ופר שני בן בקר תקח לחטאת וכו' אף צני ג' ר"מ אומר אף שני ארבעה וחמשה כשרים למשכח ר"מ כפר אפילו צני שמי שמי דהא מוסף ארבי יום הגלילי והכא משמע מדעגל בן בקר לר"מ בן שנים פר בן בקר בן ג' אכל פחות מנז' ג' לא וז"ל דאף דקאמר ר"מ במסכת פרה (שם) ארבע קאי ולא אר' יוסי הגלילי ובתורת כהנים תמינו דר' יוסי הגלילי בתר מילתא דר"מ וחכמים ורבנן דהתם לאו רבנן דפרה:

ולאין ק"ו הוא ומה נדה. מריש פירקין ל"ק מידי דכפרישית התם (ד' ב: ד"ה אכל): **שנים שיום אחד עולה להם בתחילת אילו דין שיום אחד עולה להם בסופו.** האי תחילתן היינו תחילת שנה וסוף חשבון והאי סופן היינו סוף שנה ותחילת חשבון ואת' זבה מוכיח שהיא איפכא מנדה שאין סוף היום עולה לה בתחילתה שזה מנהג ימים תהיה נדחתה וקיימא לן תהיה נדחתה כל שבעה, (א) כל יום השביעי, ולא אמרינן מקצת היום ככולו, ואמרינן מקצת היום ככולו בתחילת נידתה, שאם ראתה שעה אחת מן היום משלמת ששה ימים אחרים וטהורה היא. שנה שיום אחד עולה לה (ב) בסוף שניו, עולה לה בסוף השנים וכו' דרואה

גב א' מיי פ"ט מהל' נטע
רבעי ה' (ו) [נן] י סמג
עשין (קלט) [קלט] טו"ש
י"ד ס' רלד סעי' ד ה':
גב ב מיי פ"א מהל'
נטיעה הקרנות ה' יד
סמג עשין קסג:

רבינו חננאל

(פחות) ופירות נטיעה זו
אסורין עד יום חמשה
עשר בשבט, אם לערלה
ערלה אם לרבעי רבעי.
מנא לן דכתיב שלש
שנים יהיה לכס ערלים
לא יאכל ובשנה הרביעית
יהיה כל פרוי, מדקא
מסיק לא יאכל ובשנה
הרביעית, ולא מפסיק הי
ניחו, שמענין מינה פעמים
שכאת רביעית ואסורין
משום ערלה, כגון שננטע
פחות משלשים יום לפני
ראש השנה. והא (דחנן)
דחנן רבנן דלא כר' מאיר,
דאי ר' מאיר האמר יום
אחד בשנה חשוב שנה,
דתניא פר האמור בתורה
סחב בן ששים וארבעה
חדש ויום אחד דברי
ר' מאיר. ודחינן אפילו
דאי ר' מאיר לא אמר
ר' מאיר יום אחד בשנה
חשוב שנה אלא בסוף
שנה כדתנן בן כ"ד חודש
יום אחד, תחשוב לו
יום להשלים שלש שנים.
אבל בתחלת שני, כגון
האי נטיעה וכוונתו בה
שלשים יום בעי לעלות
לו שנה. אמר רבא ק"ו,
ומה נידה שאין תחילת
היום עולה לה בסופה,
פירי יום שביעי לנידתה
אסורה כל היום שנאמר
שבעת ימים תהיה נדחתה
וקיימא לן תהיה נדחתה כל
שבעה, (א) כל יום השביעי,
ולא אמרינן מקצת היום
ככולו, ואמרינן מקצת היום
ככולו בתחילת נידתה,
שאם ראתה שעה אחת
מן היום משלמת ששה
ימים אחרים וטהורה
היא. שנה שיום אחד
עולה לה (ב) בסוף שניו,

(א) אולי ז"ל דמתי שבעת
ימים תהיה נדחתה תהא
נדחתה כל שבעה יום כו'.
(ב) נראה דחסי כן ז"ל עולה
לה בסוף שנים שיום אחד
עולה לה בסוף השנים וכו'